

پشه آئدس و تب دنگی

پشه آئدس به عنوان یکی از ناقلین مهم در بروز برخی بیماری‌های واگیر نقش داشته و علیرغم اینکه کشور ما زیستگاه طبیعی این پشه نبوده، ولی به دلیل وجود آن در کشورهای شرق ایران مانند پاکستان و افغانستان، در سالیان اخیر در برخی از نقاط کشور نیز وجود آن گزارش شده است. این پشه میتواند از راه‌های زیر زمینی و از طریق حمل و نقل و جا به جایی از طریق دریایی و همچنین از طریق هوایی و جا به جایی مسافران و کالا از نقاط آلوده و مشکوک وارد کشور گردد.

از بیماری قابل انتقال توسط این پشه میتوان به بیماری تب دانگ اشاره نمود که در سال ۲۰۱۲ به عنوان مهم ترین بیماری ویروسی که از طریق بندپایان انتقال می‌یابد محسوب شده است.

پتانسیل ورود تب دانگ به ایران به ویژه در مناطق جنوبی کشور، بالا است

چیکونگونیا یک بیماری ویروسی دیگر است که از طریق این پشه‌های آلوده به انسان منتقل و تهدید بزرگی برای کشور می‌باشد. این بیماری علائم مشابهی با دانگ دارد و در مناطقی که دانگ شایع است به اشتباه دانگ تشخیص داده میشود. انتقال محلی چیکونگونیا از بیش از ۱۰۰ کشور و منطقه در آسیا، آفریقا، اروپا و آمریکا گزارش شده است.

بیماری زیکا یک بیماری ویروسی نوپدید قابل انتقال توسط پشه‌ها می‌باشد که از طریق گزش پشه آلوده آئدس اجیپتی منتقل میشود. این ویروس برای اولین بار در میمون‌های رزوس در اوگاندا در سال ۱۹۴۷ شناسایی شد و پس از آن در سال ۱۹۵۲ در اوگاندا و تانزانیا از انسان جدا شد.

بیماری تب زرد یک بیماری ویروسی است که پشه‌های آئدس مهاجم نقش مهمی در انتقال ویروس عامل بیماری دارند. تب زرد با واکسن پیشگیری می‌شود و یک دوز واحد از واکسن برای محافظت مادام کافی است.

دنگی یک عفونت ویروسی است که از طریق نیش پشه‌های آلوده به انسان منتقل می‌شود. حدود نیمی از جمعیت جهان در حال حاضر در معرض خطر ابتلا به دنگی هستند و تخمین زده می‌شود که سالانه ۱۰۰ تا ۴۰۰ میلیون به آن مبتلا می‌شوند.

دنگی در آب و هوای گرمسیری و نیمه گرمسیری در سراسر جهان، بیشتر یافت می‌شود. در حالی که بسیاری از عفونت‌های دنگی بدون علامت هستند یا فقط بیماری خفیف ایجاد می‌کنند، این ویروس گهگاه می‌تواند باعث موارد شدیدتر و حتی مرگ شود.

پیشگیری و کنترل دنگی به کنترل ناقل بستگی دارد. هیچ درمان خاصی برای دنگی وجود ندارد و تشخیص زودهنگام و دسترسی به مراقبت‌های پزشکی مناسب تا حد زیادی میزان مرگ و میر دنگی شدید را کاهش می‌دهد.

دنگی (تب استخوان شکن) یک عفونت ویروسی است که از پشه‌ها به افراد سرایت می‌کند. اکثر افرادی که به دنگی مبتلا می‌شوند علائمی نخواهند داشت اما شایع‌ترین علائم شامل تب بالا، سردرد، بدن درد، حالت تهوع و بثورات پوستی است.

با اجتناب از نیش پشه به خصوص در طول روز می‌توانید خطر ابتلا به دنگی را کاهش دهید.

دنگی با داروهای ضد درد درمان می‌شود زیرا در حال حاضر درمان خاصی وجود ندارد.

➤ علائم

اکثر افراد مبتلا به دنگی، علائم خفیف دارند یا بدون علائم هستند و این علائم در عرض ۱ تا ۲ هفته بهبود می‌یابند. به ندرت، تب دانگ می‌تواند شدید باشد و منجر به مرگ شود.

اگر علائم ظاهر شوند، معمولاً ۴ تا ۱۰ روز پس از عفونت شروع می‌شوند و ۲ تا ۷ روز طول می‌کشند. علائم ممکن است شامل موارد زیر باشد:

تب بالا

سردرد شدید

درد پشت چشم

دردهای عضلانی و مفاصل

حالت تهوع

استفراغ

تورم غدد

کهیر.

افرادی که برای بار دوم آلوده می‌شوند بیشتر در معرض خطر دنگی شدید قرار دارند
علائم شدید دنگی اغلب پس از اتمام تب ظاهر می‌شود:

درد شدید شکم

استفراغ مداوم

تنفس سریع و پی در پی

خونریزی لثه یا بینی

خستگی

بی‌قراری

خون در استفراغ یا مدفوع

تشنگی شدید

پوست رنگ پریده و سرد

احساس ضعف

افراد مبتلا به این علائم شدید باید فوراً تحت مراقبت قرار گیرند.

پس از بهبودی، افرادی که دنگی داشته‌اند ممکن است برای چند هفته احساس خستگی کنند.

➤ تشخیص و درمان

درمان خاصی برای دنگی وجود ندارد. تمرکز بر روی درمان علائم درد است. بیشتر موارد تب دنگی را می‌توان در خانه با داروهای مسکن درمان کرد.

استامینوفن (پاراستامول) اغلب برای کنترل درد استفاده می‌شود. از مصرف داروهای ضدالتهابی غیراستروئیدی مانند ایبوپروفن و آسپرین اجتناب می‌شود زیرا می‌توانند خطر خونریزی را افزایش دهند.

برای افراد مبتلا به دنگی شدید، اغلب نیاز به بستری شدن در بیمارستان است.

➤ انتقال

انتقال از طریق نیش پشه

ویروس دنگی از طریق نیش پشه‌های ماده آلوده، به ویژه پشه *Aedes aegypti*، به انسان منتقل می‌شود.

گونه‌های دیگر در جنس *Aedes* نیز می‌توانند به عنوان ناقل عمل کنند، اما سهم آنها معمولاً کمتر است. با

این حال، در سال ۲۰۲۳، افزایش انتقال محلی دنگی توسط *Aedes albopictus* در اروپا مشاهده شده است.

پس از تغذیه از یک فرد آلوده، ویروس قبل از انتشار به بافت‌های ثانویه، از جمله غدد بزاقی، در قسمت میانی

روده پشه تکثیر می‌شود. مدت زمانی که از مصرف ویروس تا انتقال واقعی به میزبان جدید طول می‌کشد، دوره

کمون یا ایکوباسیون بیرونی نامیده می‌شود. این دوره زمانی که دمای محیط بین ۲۵ تا ۲۸ درجه سانتیگراد

است حدود ۸ تا ۱۲ روز طول می‌کشد. تغییرات در دوره انکوباسیون بیرونی تنها تحت تاثیر دمای محیط

نیست. عوامل متعددی مانند بزرگی نوسانات دمای روزانه، ژنوتیپ ویروس و غلظت اولیه ویروس نیز می‌توانند زمان انتقال ویروس توسط پشه را تغییر دهند. هنگامی که پشه عفونی شود، می‌تواند ویروس را تا پایان عمر خود منتقل کند.

➤ انتقال از طریق مادر

راه اصلی انتقال ویروس دنگی بین انسان شامل ناقلان پشه است. با این حال، شواهدی مبنی بر امکان انتقال از مادر باردار به نوزادش وجود دارد. هنگامی که مادر در دوران بارداری به عفونت دانگ مبتلا می‌شود، نوزادان ممکن است از زایمان زودرس، وزن کم هنگام تولد و ... رنج ببرند.

➤ سایر حالت های انتقال

موارد نادری از انتقال از طریق فرآورده های خونی، اهدای عضو و انتقال خون ثبت شده است.

➤ عوامل خطر

عفونت قبلی با ویروس دنگی، خطر ابتلای فرد به دنگی شدید را افزایش می‌دهد. شهرنشینی با انتقال دنگی از طریق عوامل اجتماعی و محیطی متعدد مرتبط است: تراکم جمعیت، تحرک انسان، دسترسی به منبع آب قابل اعتماد، عمل ذخیره آب و غیره. خطرات دنگی همچنین به دانش، نگرش و عملکرد جمعیت نسبت به دنگی بستگی دارد، زیرا قرار گرفتن در معرض آن با رفتارهایی مانند ذخیره آب، نگهداری از گیاهان و محافظت از خود در برابر نیش پشه مرتبط است. تعامل بین ویروس دنگی، میزبان و محیط، پویا است. در نتیجه، خطرات بیماری ممکن است با تغییرات آب و هوایی در مناطق گرمسیری و نیمه گرمسیری، در ترکیب با افزایش شهرنشینی و جایجایی جمعیت، تغییر کرده و تغییر کند.

➤ پیشگیری و کنترل

پشه‌هایی که دنگی را پخش می‌کنند در طول روز فعال هستند. با محافظت از خود در برابر نیش پشه با استفاده از موارد زیر خطر ابتلا به دنگی را کاهش دهید:

- لباس‌هایی که تا حد امکان بدن شما را بپوشاند؛
- پشه بند در صورت خوابیدن در طول روز و به طور ایده آل استفاده از تورهایی که روی آنها مواد دافع حشرات اسپری شده است.

- مواد دافع حشرات
- کویل و دستگاه بخور.

از پرورش پشه می‌توان با موارد زیر جلوگیری کرد:

- جلوگیری از دسترسی پشه‌ها به زیستگاه‌های تخم‌گذاری با مدیریت و اصلاح محیطی؛
- دفع صحیح زباله‌های جامد و حذف زیستگاه‌های مصنوعی دست‌ساخت بشر که می‌توانند آب را در خود نگه‌دارند.
- پوشاندن، تخلیه و تمیز کردن ظروف ذخیره آب خانگی به صورت هفتگی؛
- استفاده از حشره‌کش‌های مناسب در ظروف ذخیره آب در فضای باز.

اگر مبتلا به دنگی هستید، مهم است که:

- استراحت کنید؛
- مایعات زیاد بنوشید؛
- از استامینوفن (پاراستامول) برای درد استفاده کنید.
- از مصرف داروهای ضد التهابی غیر استروئیدی مانند ایبوپروفن و آسپرین خودداری کنید. مراقب علائم شدید باشید و در صورت مشاهده علائم در اسرع وقت با پزشک خود تماس بگیرید.
- تاکنون یک واکسن (QDenga) در برخی کشورها تایید و مجوز گرفته است. با این حال، فقط برای گروه سنی ۶ تا ۱۶ سال توصیه می‌شود. چندین واکسن دیگر در دست‌آورد هستند.

دستورالعمل عملیاتی واپایش تهدیدات ناشی از ناقل مهاجم زیستی

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/dengue-and-severe-dengue>